

Knihovna univ. prof.
Dr. KARLA LAŠTOVKY

33
KNIHOVNA PRÁVNICKÉ FAKULTY

33-F-263

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
Č. inv.: 020606

SPRÁVNÍ SOUDNICTVÍ VE STÁTECH SLOVANSKÝCH.

Karel Laštovka.

I. Všeobecně o správním soudnictví.

II. Úprava správního soudnictví po světové válce v Německu, Rakousku, ve státech slovanských, a to v Československu, Polsku, Jugoslávii, Bulharsku.

III. Hlavní zásady správního soudnictví ve státech slovanských.

A. Počet instancí, personál soudní, obsazování míst soudcovských, kvalifikace, postavení soudců, disciplinární stíhání, pomocný personál.

B. Vnitřní organizace (senáty, plena).

C. Působnost.

D. Řízení (subjekty řízení, řízení samo, nálezy soudní, přerušení řízení, obnova).

E. Poplatky.

F. Jednota judikatury.

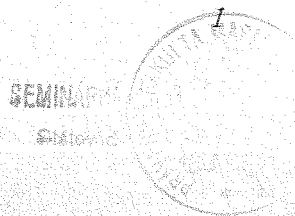
I.

Správní soudnictví náleží k podstatě moderního státu právního. Moderní stát právní zakládá se na zásadě, že správa může zasahovati do sféry osobní a majetkové občanů státních jen tehdy, má-li pro to zákonný podklad, totiž zákon nebo normu ze zákona odvozenou.¹ To jest tak zv. princip zákonné správy, který byl pojat i do ústav nových států slovanských. Tento princip by byl však bezúčinným, kdyby nebyla zároveň zabezpečena účinná kontrola toho, že správa princip tento vskutku zachovává.

Aby kontrola byla účinnou, jest třeba, aby orgán správu kontrolující a její akty přezkoumávající byl ve své činnosti zcela nezávislý, a to i po stránce osobní, t. j. nemůže býti ze svého úřadu libovolně odstraněn, i po stránce objektivní, t. j. nemůže pro svoje rozhodování od nikoho přijímati závazné příkazy. Takovéto nezávislosti však neposkytují vyšší úřady správní, které přezkoumávají akty nižších úřadů (ke stížnosti nebo z úřední povinnosti). Vadou této kontroly jest, že úředníci v úřadech správních mohou býti volně překládáni a pensionováni a že jsou zpravidla povinni dbáti vyšších příkazů, které jim byly pro jejich činnost vydány. Obava z těchto příkazů platí zejména

¹) Srv.: Krejčí: Zásada právnosti státních funkcí a zásada zákonnosti správy.

Koupil od
Darem od *K. Laštovka*
v ..... za Kčs.
Inv. číslo 35.593
Sign. 33-F-263

ve státech zpolitovaných, kde ministerstva a vláda ze stran politických povolána může se dáti strhnouti k tomu, aby na úkor veřejný zasahovala do správy na prospěch zájmů svých stran a jejich členů.

Poněvadž tedy kontrola vyššími úřady správními vykonávaná plně nedostačuje, vznikají snahy po lepším zabezpečení občanů proti nezákonným aktům veřejné správy. Jde tu o to, aby kontrola zákonnosti aktů správních byla svěřena orgánům *nezávislým*, totiž orgánům, které by byly nezávislé i po stránce subjektivní (ve svém postavení) i po stránce objektivní (ve svém rozhodování).

Jako takovéto nezávislé orgány padají v úvahu *a)* soudy at řádné at správní ze soudců složené, kteří jsou chráněni soudcovskou nezávislostí po stránce subjektivní (v postavení soudců) i po stránce objektivní (ve vykonávání soudcovské pravomoci); *b)* úřady správní, v nichž zasedají buď sami nebo spolu s úředníky, ale v dostatečném počtu, nezávislí laikové. Tyto úřady správní (s laiky) a správní soudy ze soudců složené bývají zařazovány do jediné kategorie správních soudů.

V moderních státech pozorujeme, že jako orgány soudní kontroly nad správou rozhodně převládají správní soudy, takže kontrola řádných soudů ustupuje do pozadí.

Pokud pak jde o správní soudy, není obraz jednotný. V některých státech, na př. v Prusku, se vyskytují oba druhy správních soudů, složené buď jen ze soudců z povolání neb i z laiků, a to celkem rovnoměrně. V jiných státech převládají právě soudy správní, na př. v nových státech středoevropských.

II.

Po světové válce státy středoevropské pojaly instituci správního soudnictví do svých ústav a věnovaly její úpravě značnou pozornost.

1. V Německu ustanovuje čl. 107 Výmarské ústavy „Im Reiche und in den Ländern müssen nach Massgabe der Gesetze Verwaltungsgerichte zum Schutze der einzelnen gegen Anordnungen und Verfügungen der Verwaltungsbehörden bestehen“.

Přehled dosavadní organizace a návrhy na sjednocení a zdokonalení správního soudnictví obsahuje podrobný referát profesora Apelta: *Über die Angleichung von Organisation und Verfahren in der Verwaltung vom Reich und Ländern, 1929*. Jinak sr. *Grundrechte und Grundpflichten der Reichsverfassung I* díl str. 129.

2. V republice Rakouské zůstal rakouský správní soud č. 36/1876 i nadále v platnosti, neboť v zák. 88/1919 bylo ustanoveno, že ke splnění úkolů příslušejících bývalému rakouskému správnímu soudu zřizuje se pro státní území republiky Německého Rakouska německo-rakouský správní soud,

při čemž o jeho organizaci, působnosti a řízení před ním mají platiti dosavadní zákony a nařízení. V rakouské ústavě z 1. X. 1920 byl pak správní soud prohlášen vedle ústavního soudu za garancii ústavy a správy a působnost jeho upravena v čl. 129 až 136. Bližší ustanovení o organizaci a zřízení byla ponechána zvláštnímu spolkovému zákonu, ale až do vydání tohoto zákona zůstal podle § 38 přechodních ustanovení v platnosti zákon 88/1919 ovšem se změnami, jež se podávaly z ústavy a přechodních ustanovení. Další vývoj směřoval k rozšíření kompetence správního soudu. Příslušná ustanovení ústavy o správním soudě byla pak v ústavních novelách (I. nov. čís. 267/1925 a II. nov. čís. 392/1929) znovu zrevidována a kompetence správního soudu rozšířena, a to na úkor ústavního soudu. Dále byla působnost správního soudu rozšířena i na trestní věci správní (srv. zák. 275/1925). Prováděcí zákon, v ústavě čl. 136 slíbený, o organizaci a řízení před správním soudem byl pak vydán dne 16. V. 1930, č. 153, s účinností od 1. VI. 1930.

Na základě § 14 tohoto zákona usneslo se plenum správního soudu na novém jednacím řádě, který byl vydán vyhláškou spolkového kancléře 16. I. 1931, č. 10 ř. z. V nové ústavě z 1./5. 1934. vydané pro spolkový stát Rakousko, která však dosud nenabyla účinnosti, jest kompetence ústavního a správního soudu přenesena na jediný soud tak zv. spolkový soud. Úprava správního soudnictví v Rakousku zůstala celkem věrna dosavadní osvědčené úpravě starorakouské, ale některé otázky byly nově formulovány, na př. o volném uvážení, a formulace ty měly vliv i na úpravu ve slovanských státech.

3. V nových státech slovanských po převratu vzešlých byla úpravě správního soudnictví velmi záhy věnována plná pozornost a jest to pěkným dokladem toho, že ani v dobách revoluce myšlenka ochrany občana proti nezákonným aktům správy nebyla zapomínána. Prvý Sjezd právníků slovanských států v Bratislavě 1933 jednal za předsednictví profesora Hoetzla v sekci správní o soudnictví správním a resoluce sekce i sjezdu samého vyzněla pro to, aby správní soudnictví vykonávané soudy správními bylo ve státech slovanských zachováno celkem na dosavadních osvědčených principech. Proto jest účelno podati stručný srovnávací obraz správního soudnictví v jednotlivých státech slovanských, totiž v Československu, Polsku, Jugoslaviji a Bulharsku.

a) V *Československé republice* byl hned v prvých dnech republiky zřízen zákonem Národního výboru z 2. XI. 1918, č. 3 Sb. pro veškerou oblast státu československého Nejvyšší správní soud v Praze. Tento soud jest organizován jako bývalý rakouský správní soud č. 36/1876 ř. z.

Existenci správního soudu jako instituci pak zaručuje § 88 ústavy, v němž se ustanovuje: „Soudní ochranu proti správním úřadům poskytuje v nej-

vyšší stolicí soud složený z nezávislých soudců a zřízený pro území celé republiky. Podrobnosti upravuje zákon.“ Vedle toho však bylo v § 86 ústavy ustanoveno: „V nižších státních správních úřadech budiž podle možnosti zastoupen živel občanský a budiž postaráno při správních úřadech o nejvydatnější ochranu práv a zájmů občanstva (správní soudnictví).“ K provedení tohoto ustanovení byl pak pro obor úřadů politických (okresních a župních) vydán zákon z 9. III. 1920, č. 158 Sb. o správním soudnictví u úřadů okresních a župních. Zákon ten upravil organizaci správního soudnictví tak, že zřídil tak zv. jurisdikční senáty okresní a župní, stanovil jejich příslušnost a upravil i některé otázky řízení. Zákon ustanovil, že senáty budou zřízeny, až bude vydán zákon o řízení správním před těmito senáty, ale zákon ten nebyl dosud vydán a tak senáty nebyly zřízeny.

Zákon o organizaci politické správy č. 125/1927 Sb. sice vyslovuje, že ve správě politické se účastní občanstvo zastupitelstvy, výbory a senáty, ale zavedení správních senátů vyhrazuje zvláštnímu zákonu, který dosud nebyl vydán.

b) V Polsku platil v částech rakouských rak. zákon o správním soudě čís. 36/1876 jako jediný soud nad správou stojící, v částech dříve Německu náležejících organizace pruská, podle níž k projednávání věcí do řízení ve správním soudnictví přikázaných byly zřízeny krajské výbory (Kreisausschüsse) a okresní výbory (Bezirksausschüsse), složené jednak z úředníků, jednak z laiků a nad nimi jako nejvyšší stolice pruský správní soud jediné ze soudců složených; v území dříve ruském správního soudnictví nebylo. Funkce správního soudu v území rakouském byla přenesena dekretem předsedy vlády z 8. II. 1919 čís. 200 na Nejvyšší soud, v území pruském pak na správní senát apelačního soudu v Poznani. Polská ústava ze 17. III. 1921 ustanovuje v čl. 73: „K rozhodování o zákonnosti správních aktů v oboru správy státní a samosprávy zavede se zvláštním zákonem správní soudnictví, které se zakládá ve své organizaci na spolupůsobení laiků a soudců, v čele s Nejvyšším správním soudem.“ Ústava měla tedy na mysli aspoň dvě instance správních soudů a součinnost elementu laického. Ale myšlenka ta nebyla všeobecně provedena.

Zákon o Nejvyšším správním soudě z 3. VIII. 1922, č. 67, zná jen jednu instanci soudní, přimyká se tedy ke vzoru starorakouskému. Nižší správní soudy byly ponechány jen v území dříve pruském, a to jako výbory krajské nebo městské a vojvodské soudy správní (a nad nimi Nejvyšší správní soud). Jednací řád byl vydán nařízením presidenta republiky z 31. VII. 1923. Zákon o správním soudě byl několikrátě měněn (zák. 25. III. 1926 a 7. II. 1928), až posléze byla vydána nová úprava nařízením presidenta republiky ze dne 27. X. 1932, č. 806. Jednací řád byl vydán nařízením předsedy ministerské rady z 23. XII. 1932, č. 968.

c) V Jugoslávii platil rak. správní soud v území dříve rakouském (Krajina, Štýrsko, Dalmácie), uherský správní soud v území dříve uherském; v starém Srbsku bylo správní soudnictví často měněno, ale konečně upraveno tak, že tu byla rada státní, která však nebyla složena z nezávislých soudců, a vykonávala mimo různé funkce administrativní i funkci správního soudu v jediné stolicí; obdobná instituce byla v Černé Hoře. Naproti tomu správní soudnictví nebylo do války zřízeno ani v Bosně a Hercegovině, ani v území dříve tureckém.

Ústava vidovdanská z 28. VI. 1921 ustanovuje v čl. 102: „Pro spory správní povahy zřizují se správní soudy. Zákon určuje jejich sídlo, příslušnost a organizaci.“ Článek 103: „Státní rada jest nejvyšším správním soudem“. — Státní rada má tyto povinnosti:

1. Jako nejvyšší správní soud rozhoduje spory správní povahy. Spory vzniklé žalobami proti ukazům nebo ministerským rozhodnutím se rozhodují u státní rady v první a poslední stolicí. . . . .

K provedení ústavy vidovdanské byl vydán zákon ze 17. V. 1922, změněný v několika člancích zák. ze 7. I. 1929 o státní radě a správních soudech (Skládá se z článků a citují „zák.“). Vzorem tu byla úprava v Starém Srbsku. O historickém vývoji státní rady vykládá podrobně Smodlacha: La justice administrative en Jugoslavie 1931. Jednací řád vydán zprvu nařízením z 5. IX. 1922 a později zák. z 29. V. 1929, který byl změněn zák. z 29. XII. 1929. (Skládá se z §§ a citují jedn. řád.)

Nová ústava z 3. IX. 1931 upravuje správní soudnictví v čl. 98: „Pro spory správní povahy zřizují se správní soudy. Zákonem se určí jejich sídlo, příslušnost a organizace.“ a v čl. 99: „Státní rada jest nejvyšším soudem správním. Zvláštním zákonem se ustanoví postavení členů státní rady jakož i složení, příslušnost a řízení před nimi,“ ale na dosavadních zákonech nebyly dosud provedeny žádné změny.

d) V Bulharsku byl správní soud zřízen teprve zák. z 3. IV. 1912. Až do té doby rozhodovaly o stížnostech do nezákonnosti správních aktů jen vyšší úřady správní (tedy kontrola hierarchická) a v určitých případech zvláštní komise složené z úřednictva. Vedle tohoto správního soudu jest zřízen v jednom případě i nižší správní soud. Některé modifikace týkající se řízení byly zavedeny zákony z r. 1922 a 1923.

III.

Hlavní zásady správního soudnictví v Československé republice, v Polsku, v Jugoslávii, Bulharsku.

A. 1. Co do instancí:

V Československé republice, Polsku i Jugoslávii bylo pomysleno na zřízení

několika instancí správních soudů. Srv. § 86 a 88 československé ústavy, čl. 73 polské a čl. 98 a 99 nové ústavy jugoslávské.

Ale myšlenka několika instancí ve správním soudnictví byla všeobecně provedena pouze v Jugoslavii, kde jsou zřízeny jednak rada státní v Bělehradě jako nejvyšší správní soud, jednak nižší správní soudy, které měly být zřízeny v sídle každého apelačního soudu a pro jeho obvod. Ale ministr spravedlnosti mohl po slyšení min. rady ustanoviti sídlem i jiná města v obvodu apelačního soudu. Na dobu než budou apelační soudy jednotně upraveny, bylo zřízeno šest správních soudů a ve finančním zákoně z 31. III. 1933 byla pak místní příslušnost správních soudů upravena tak, že soud v Celju jest příslušným pro banovinu Drávskou, v Záhřebu pro banovinu Sávskou, v Sarajevu pro banovinu Vrbaskou a Drinskou, v Bělehradě pro Dunajskou a Moravskou banovinu, ve Skoplji pro území vardarské banoviny, v Dubrovniku pro Zetskou a Primorskou banovinu. Naproti tomu v Polsku jest nejvyšší správní soud ve Varšavě a vedle něho (ale jen v části Polska náležející dříve Prusku), nižší správní soudy. V republice Československé a v Bulharsku jest jen jediný správní soud.

2. Personál správních soudů.

Tu třeba vzíti v úvahu, které osoby náležejí k správnímu soudu, jak se povolávají, jakou mají kvalifikaci a jaké mají právní postavení, a jaké jest organizační složení správních soudů.

U každého správního soudu jest jednak personál soudcovský, jednak personál pomocný.

Pokud jde o personál soudcovský, tož *správní soud československý* skládá se z I. presidenta, II. presidenta, senátních presidentů a radů Nejvyššího správního soudu. Správní soud polský skládá se z I. presidenta, presidentů (komor) a soudcův, čl. 8. V Jugoslavii státní rada skládá se z 30 členů čl. 1; správní soudy jugoslávské skládají se z presidenta a potřebného počtu soudcův a počet ten stanoví pro každý soud ministr spravedlnosti, čl. 7.

V *Československé republice* jsou všichni členové správního soudu jmenováni prezidentem republiky, a to k návrhu vlády. Nejde-li o místo I. presidenta, podává vládě dobré zdání o obsazení místa I. president, a kdyby nemohl, II. president. § 10 zák.

V *Polsku* jmenuje I. presidenta, presidenty a soudce spr. soudu prezident republiky na návrh předsedy ministerské rady, čl. 30. Jmenování *soudců* provádí se na základě konkursu. Každé volné místo soudcovské vyhlásí se v Monitoru polským. Uchazeči mohou podati svoje žádosti do tří neděl ode dne vyhlášení, čl. 31. Na to správní kolegium sestaví do dvou neděl po uplynutí konkursní lhůty pro každé volné místo ternový návrh. Prvý president soudu předloží tento návrh ministerskému předsedovi, ale vedle toho mu předloží i žádosti všech kandidátů a podá dobré zdání o tom,

kteřího kandidáta pokládá za nejvhodnějšího, čl. 32. Ministerský předseda navrhne pak prezidentu republiky jednoho kandidáta, a to buď z terna navrženého správním kolegiem neb i jiného, ale počet těch, kteří nebyli z terna jmenováni, nesmí přesahovati jednu třetinu úhrnu systemisovaných míst, čl. 33. President soudu i presidenti komor jsou jmenováni bez konkursu prezidentem republiky po návrhu předsedy min. rady, čl. 34, ovšem z osob majících kvalifikaci pro členy správního soudu.

V *Jugoslavii* jsou členové *státní rady* podle čl. 2. zák. nyní jmenováni králem k návrhu předsedy ministerské rady. Dříve podle čl. 103 ústavy vidovdanské byli po vzoru starosrbském jmenováni králem, ale tak, že polovina členů byla jmenována králem z dvojnásobného počtu kandidátů navržených poslaneckou sněmovnou, druhá polovina pak určena sněmovnou poslanec-kou z dvojnásobného počtu kandidátů navržených králem. Tím jmenování nabylo rázu výslovně stranického, poněvadž za parlamentního systému mohli se dostat do státní rady jen přívrženci většiny parlamentu. Srv. Smodlacha str. 75. Členové *správních soudů* jugoslávských jsou jmenováni králem na návrh ministra spravedlnosti, čl. 7 zák. (Dříve byl král vázán v tom směru, že mu státní rada navrhovala pro každé jmenování dvojnásobný počet kandidátů.)

Československé právo požaduje toliko, aby aspoň polovina členů měla způsobilost k úřadu soudcovskému, t. j. složila zkoušku soudcovskou neb advokátní. V nařízení 7/1918 Sb. bylo dále stanoveno pro obsazování míst radů pravidlo, že mimo obzvláštní případy vyžadující zvláštního zřetele může být radou I. třídy jmenován jen ten, kdo již aspoň 4 léta ztrávil jako státní úředník V. hodnostní třídy. Není-li takových uchazečů, buďtež na tato místa prozatím jmenováni radové V. hodnostní třídy.

Naproti tomu *polské právo* má o kvalifikaci podrobné předpisy. Soudcem může být ustanoven (čl. 29) polský státní občan, který jest v plném držení občanských i politických práv, jest bezúhonný, zná polsky slovem i písmem a skončil právnická studia na universitě se zkouškou v Polsku předepsanou, působil aspoň 10 let buď jako soudce nebo státní zástupce u řádných nebo vojenských soudů, buď jako referendář ve státní správě, nebo vykonával aspoň 15 let jako advokát praxi. Dále mohou být za soudce ustanoveni řádní profesori práv na polských universitách, soudcové Nejvyššího soudu a Nejvyššího soudu vojenského. Ale aspoň 1/3 soudců musí vyhověti podmínkám pro převzetí úřadu soudcovského u řádných soudů.

V *Jugoslavii* jest kvalifikace členů státní rady stanovena takto: Za členy *státní rady* incl. předsedu a místopředsedy mohou být ustanoveni (čl. 11. zák.) jenom ti vyšší úředníci a veřejní pracovníci, kteří aspoň 10 let ztrávili ve veřejné službě (ať soudní ať správní, smluvní nebo pragmatikální) nebo v ji-

ném veřejném povolání; 2/3 z nich musí mítí diplom právnické fakulty, kdežto pro 1/3 t. j. 10, stačí diplom jakékoliv fakulty, nebo jiné rovnocenné vysoké školy. Členy *správních soudů* mohou býtí jmenováni jen ti, kdož mají jugoslávské státní občanství a diplom právnické fakulty a byli v předběžné službě správní nebo soudcovské neb advokátní, a to, jde-li o presidenta, aspoň po 10 let, jde-li o soudce, aspoň 8 let, čl. 11. zák.

Podle práva *československého* platí pro členy Nejvyššího správního soudu všeobecné předpisy dané pro úředníky soudcovské. Zejména jest na ně použití předpisů ústavy o moci soudcovské. Bližší předpisy o služebním postavení členů čl. správního soudu byly ve smyslu § 12. zák. vydány nař. veškerého ministerstva 95/1876 ř. z.

V *polském* právu mají soudcové správního soudu incl. presidentů práva soudců podle 4. hlavy ústavy, čl. 8. Ve výkonu svého soudcovského úřadu jsou nezávislí a podrobeni jen zákonům, tím však nejsou zbaveni povinnosti, aby plnili příkazy, jež jim byly dozorcím úřadem dány v oboru správy soudů, mohou však žádati, aby jim byl dán rozkaz písemně, čl. 27. O jejich služebním poměru platí až na některé výjimky ustanovení zákona o organisaci soudů, platná pro soudce Nejvyššího soudu, čl. 35. Spory ze služebních poměrů vznikající rozhoduje předseda vlády, pokud není příslušno správní kolegium, čl. 36.

V *Jugosláviji* prvotně členové státní rady i správních soudů byli ustanovováni definitivně a trvale a mohli býtí zbaveni místa, přeloženi do jiné státní služby a dáni do pense jen na základě soudního rozsudku, dále mohli býtí dáni do pense, jestliže dovršili určitý věk (a to členové státní rady a předsedové správních soudů 70 let, členové správních soudů 65 let) nebo jestliže nemohli vykonávatí svoje povinnosti. Ale tato soudcovská nezávislost byla podstatně oslabena v čl. 12 zák. ze 7. I. 1929, podle něhož členové státní rady i správních soudů, mohou býtí zbaveni svých míst, přeloženi do jiné státní služby a pensionováni královským dekretem na návrh předsedy min. rady, resp. jde-li o členy správních soudů ministra spravedlnosti. Dále členové státní rady a správního soudu mohou býtí stíháni pro svoji činnost soudní jen s předběžným souhlasem státní rady, daným v plenu. Rovněž nemůže jim býtí uloženo bez jejich souhlasu a schválení správního soudu resp. státní rady, aby vykonávali jiné funkce, které nepadají do jejich řádné činnosti, čl. 13.

Pokud jde o *disciplinární* řízení proti členům správního soudu, platí v Čsl. republice zákon čís. 46/1868 ř. z. s tou změnou, že funkce přikázané v tomto zákoně disciplinárnímu soudu vykonává ohledně členů Nejvyššího správního soudu tento soud sám. Bližší předpisy o použití zákona čís. 46/1868 na členy Nejvyššího správního soudu byly na základě zák. zmocnění v § 11 vydány nař. 151/1882 ř. z.

V *polském* právu o správním soudě jest postavení soudců nejvyššího správního soudu podstatně zvýšeno, a to podle obdoby poslanecké imunity; podle čl. 28 soudce může býtí trestně (i správně trestně) stíhán a zatčen jen s předběžným souhlasem disciplinárního soudu, ačli nebyl dopaden při činu samém. Odepřel-li disciplinární soud souhlas, může úřad neb osoba, která za souhlas žádala, podati žalobu na Nejvyšší disciplinární soud. Až do vydání příslušného usnesení disciplinárních soudů smějí býtí prováděny jen neodkladné úkony. Byl-li soudce dopaden při činu samém, může býtí sice zatčen, ale disciplinární soud může žádati, aby byl ihned propuštěn. K rozhodování disciplinárních věcí soudců Nejvyššího správního soudu se týkajících, jsou povolány disciplinární soudy Nejvyššího správního soudu, a to (podle čl. 37—42) a) v I. stolici disciplinární soud Nejvyššího správního soudu, který jedná v tříčlenném senátu; předsedu jmenuje I. president; b) v II. stolici nejvyšší disciplinární soud Nejvyššího správního soudu, který se skládá z 5 členů a jemuž předsedá I. president. Členové disciplinárního soudu (celkem šest, incl. náměstka předsedova) a členové nejvyššího disciplinárního soudu (celkem 10 včetně náměstka předsedova) jsou voleni plnem soudu před koncem roku na příští rok. Jsou-li nutna doplnění, provedou se během roku. Předseda disciplinárního soudu sestavuje pak pro každý konkrétní případ disciplinární senát.

O řízení platí přesně uvedené předpisy zákona o organisaci soudů z 6. II. 1928, č. 12. Před každým rozhodnutím disciplinárního soudu musí býtí slyšen disciplinární žalobce, které pro každý disciplinární soud jmenuje na každý rok napřed ze soudců správního soudu ministerský předseda.

V *Jugosláviji* (čl. 14) státní rada v plenární schůzi ukládá členům státní rady a členům správních soudů disciplinární tresty pro porušení služebních povinností. Přípravné vyšetřování vede k žádosti min. spravedlnosti předseda státní rady, po př. předseda správního soudu. Ministr spravedlnosti vznáší i u státní rady stížnosti ohledně disciplinárních činů.

V *Bulharsku* mají členové správního soudu stejné postavení jako soudcové vysokého soudu kasačního, tedy jsou neseaditelní.

Vedle personálu soudcovského jest u každého správního soudu zřízen ještě personál pomocný.

V *republice Československé* bylo v § 46 zák. 36/1876 vyhrazeno nařízení vydávati podrobnější předpisy o úřednictvu, jež se má u správního soudu ustanovití. Nařízení to bylo vydáno pod číslem 95/1876 a doplněno nař. 7/1918 Sb.

Pomocný personál *v Polsku* (čl. 14—16) jest organisován takto: a) Sekretariát právnický. V čele sekretariátu stojí přednosta, který vede věci personální, administrativní a hospodářské, vykonává přímý dozor nad kanceláři a niž-

šími úředníky a zřízenci a provádí statistiku o činnosti soudu. Úředníci sekretariátu a přidělení aplikanti zapisují v sezeních, připravují spisy, knihy z knihovny a pod. a musí z rozkazu předsedy připravit pro referenty návrhy v jednotlivých věcech procesních. Úředníky sekretariátu právnického mohou být jen osoby, které ukončily právnické studium a složily předepsané zkoušky. Rovněž mohou být sekretariátu nejdéle na 1 rok přidělení soudní referendáři a služba ta se jim započítává do soudní služby. b) Kancelář; jest jednak soudní (deník podací, expedit, registratura), jednak účetní. c) Knihovna, kterou vede úředník určený přednostou sekretariátu. Kolegium správní volí komisi 3 soudců, která předkládá I. presidentu seznamy knih, jež mají být zakoupeny. Jmenovati a propouštět úředníky sekretariátu a kanceláře a zřízence přísluší I. presidentu. Podrobnější předpisy o sekretariátu, úřadování kanceláře a o bibliotéce obsahují instrukce vydané I. presidentem.

V *Jugoslaviji* náleží k pomocnému personálu *u státní rady* podle § 2 jed. ř.: 1. Jeden vrchní tajemník, jehož povinností jest, aby vedl podle rozkazů a pokynů předsedových správu rady státní a aby zapisoval v plenární schůzi; je-li zaneprázdněn, zastupuje ho pořadím nejstarší referendář. 2. 6 referendářů a 6 tajemníků. Referendáři pracují referáty o jednotlivých věcech, nemají však práva hlasovati ve schůzích. Pomocníky referendářů jsou tajemníci a zapisovatelé. 3. 6 zapisovatelů. 4. 1 archivář. 5. Potřebný počet opisovačů a zřízenců. Vrchní tajemník, tajemníci, referendáři a zapisovatelé museli absolvovati právnickou fakultu, a obvykle žádá se, aby měli i praktickou zkoušku soudcovskou. Hlavní tajemník, referendáři a všichni tajemníci v hlavních skupinách jsou jmenováni králem na návrh předsedy min. rady, ostatní tajemníci a písaři dekretem předsedy min. rady, opisovače a zřízence jmenuje předseda soudu U správních soudů jest tajemník s diplomem právnickým, zapisovatelé a dále pomocný personál kancelářský § 23 jed. ř.

B. Co do vnitřní organizace *v republice Československé* správní soud jedná a rozhoduje v senátech a plenárních schůzích.

Co do počtu *senátů*, nařizuje se v zákoně toliko, že mají být zřízeny pro věci daňové a poplatkové stálé senáty (tak zv. finanční senáty); zřizovati jiné senáty jest ponecháno presidentu soudu. Členové finančního senátu jsou určováni trvale předsedou soudu. Senáty jsou zpravidla pětičlenné (předseda a 4 radové), výjimkou tříčlenné (předseda a 2 radové), a to jednak pro rozhodování o stížnostech podle § 200 plat. zákona, jednak pro opatření přípravná a rozhodnutí incidentní a sedmičlenné (předseda a šest radů), když má být rozhodováno o platnosti nařízení. V každém senátě musí mít aspoň polovina radů kvalifikaci pro úřad soudcovský. Členy senátu ustanovuje president v mezích zákona a jednacího řádu (§ 2 až 4) podle

volného uvážení. Předsedou senátu jest buď president soudu, nebo může předsednictví svěřiti některému členu soudu, ale jest omezen tím, že za předsedu finančního senátu musí ustanoviti jen některého člena fin. senátu a že nesmí být ustanoven za předsedu nikdo, kdo má pořadí za některým votantem.

Plenární schůze jsou upraveny v § 13 zák. a v § 5 a násl. jednacího řádu. Jednací řád zná:

1. Odborná plena, § 7—9, která se skládají z 12 členů a 3 náhradníků. President soudu má počátkem každého roku ustaviti jednotlivá odborná plena podle oborů jim příslušejících a určiti jejich členy a náhradníky.

2. Plena celého oddělení, t. j. plena administrativní a finanční, § 10 a 11 jednacího řádu.

3. Plné shromáždění (plenissimum) § 12.

Plena mají význam pro zachování jednoty judikatury, plenissimum má i některé agendy správní.

Správní soud *polský* jest organisován: 1. v komory (izby), 2. senáty, 3. plena.

Ad 1. Soud dělí se na komory podle povahy přezkoumávaných věcí. Počet komor určuje jednací řád čl. 9; nyní jsou 3 komory. Rozvržení agendy mezi jednotlivé komory a přidělení soudců do jednotlivých komor provádí na základě návrhů I. presidenta po vyslechnutí předsedů komor správní kolegium § 6 jed. ř. Předsedy jednotlivých komor jmenuje president soudu.

Ad 2. Senáty, v nichž soud vydává nálezy, jsou tříčlenné. Ale senát může, jde-li o rozhodování pochybných právních otázek, rozhodnutí otázek těch přikázati buď hlavnímu shromáždění (plenum) nebo tak zv. sedmičlennému rozšířenému kolegiu, čl. 10.

Ad 3. Hlavní shromáždění skládá se ze všech soudců soudu, kteří jsou povinni se sezení zúčastniti, a řízeno jest I. presidentem nebo jeho zástupcem, čl. 23. Rozšířené kolegium jest rozhodující tříčlenný senát a nad to čtyři členové téže komory, po případě i jiných komor, povolání předsedou komory.

Správní kolegium se skládá z I. presidenta jako předsedy, z dvou členů a dvou náhradníků, kteří jsou voleni hlavním shromážděním z jeho středu nejpozději v listopadu každého roku a z jednoho člena hlavního shromáždění, kterého povolává do správního kolegia I. předseda. Správní kolegium usnází se na návrh I. presidenta v prosinci každého roku o rozdělení agendy na následující rok, po případě ještě delší období. čl. 24.

Přímý dozor nad *polským* správním soudem vykonává I. president, vrchní dozor pak předseda vlády, čl. 21. Osoby k doзору povolané jsou podle čl. 22 oprávněny:

1. Žádati objasnění, nahlížeti do agendy a patrné vady odstraňovati.
2. Zjistí-li přestupky, věc odevzdati disciplinárnímu soudu.
3. Zjistí-li závady, upozorňovati na ně a domáhati se odstranění následků.

4. Zrušovatí nařízení správní, zákonu a jednacímú řádu nebo jiným předpisům pořádkovým se přičítá.

5. Účastníci se jednání neveřejných.

Dozor ovšem nesmí býti rozšířen na obor, kde soudcové podle čl. 77 ústavy jsou nezávislí.

V Jugosláviji třeba lišiti 1) státní radu, 2) správní soudy.

Ad 1. Státní rada jedná jako nejvyšší správní soud v senátech a plenu. Senáty jsou pětičlenné. Senátů jest podle § 6 jed. ř. šest, ale aspoň jeden senát jest již ex lege senátem finančním, čl. 3 zák. Působnost jednotlivých senátů se stanoví v plenární schůzi a předseda soudu o tom uvědomí předsedu min. rady a dá to vyhlásiti v Úředním Věstníku. Změny v kompetenci senátů musí býti provedeny tímž způsobem a jen výminkou mohou býti během roku provedeny předsedou státní rady, je-li státní rada celá, nebo některé senáty její agendou trvale přetíženy. Každý senát čítá pět členů a dva náhradníky. Předsedou prvního senátu jest předseda soudu, předsedou druhého senátu místopředseda, předsedy ostatních senátů jsou čtyři pořadím nejstarší radové. Jsou-li předsedové zaneprázdněni, zastupují je nejstarší členové senátu, § 7. Zařazení soudců do senátu se provádí na rok napřed, a to zprvu losem, od zák. z 29. XII. 1929 je provádí předseda soudu, ale v zařazení tom může provésti během roku změny jen tehdy, stal-li se senát uprázdněním, nemocí nebo nepřítomností členů k jednání nezpůsobilým. Složení senátu a zadělení soudců mezi senáty jakož i změny v tom oznamují se předsedovi min. rady a vyhlášují se v Úředním Věstníku. Předsedové senátu rozdělují práci mezi členy senátu a referenty. Plenární schůze státní rady (čl. 4 zákona) jsou svolávány, aby se zachovala jednotnost judikatury. Působnost jejich jest upravena podrobně v § 12 až 22 jednacímú řádu.

Ad 2. Správní soudy jednají v senátech tříčlenných, v nichž předsedá předseda soudu nebo nejstarší soudce. Čl. 8. Senáty sestavuje president soudu na konci roku na příští rok (dříve byli vylosováni) a jsou zásadně až na malé výjimky nezměnitelné. Je-li zřízeno několik senátů, musí býti zřízen jeden senát pro spory finanční, v němž mají pokud lze zasedati dva starší úředníci finanční, § 24. Kompetence ostatních senátů jest určena nařízením předsedy soudu na rok a může býti během roku změněna, jsou-li sekce nebo soud přetíženy, takže nemohou řádně fungovati.

C. Kompetence správních soudů, jako kontrol soudních, může býti určena buďto tak zv. všeobecnou klausulí (klausula generalis), t. j. tak, že do kompetence správního soudu jsou přikázány všechny spory správní tak, že ty, které jsou vyňaty, musí býti speciálně uvedeny, nebo metodou enumerativní, t. j., že správním soudům jsou přikázány jenom určité v zákoně přímo uvedené věci, nebo kompromisem obou metod, totiž tak, že v určitých oborech právních, na př. v oboru policie, platí klausula generalis.

Všechny státy slovanské přijaly klausuli generální.

Čsl. Nejvyšší správní soud rozhoduje ve všech případech, v nichž někdo tvrdí, že byl nezákonným rozhodnutím neb opatřením správního úřadu ve svých právech poškozen, § 2 čl.

Polský nejvyšší správní soud jest povolán, aby rozhodoval o zákonnosti opatření a rozhodnutí do oboru státní a komunální správy spadajících, čl. 1.

Podle práva jugoslávského (čl. 15) správní soudy soudí ve správních sporech. Správní spor jest spor mezi jednotlivcem nebo právnickou osobou na jedné a správním úřadem na druhé straně.

Správní soud bulharský rozhoduje o stížnostech do správních aktů správních úřadů.

Ovšem klausule generalis nevyklučuje, aby byly speciálními zákony některé věci z kompetence správního soudu vyloučeny. A kvalita ochrany soudní se projevuje v tom, jak rozsáhlé jsou výluky ze správního soudnictví.

Podle práva československého jsou z kompetence správního soudu vyloučeny.:

a) věci, o nichž přísluší rozhodovati řádným soudům:

b) stížnosti do jmenování k veřejným úřadům a službám, pokud nejde o porušení tvrzeného práva navrhovacího neb obsazovacího. Katalog výluk byl tedy naproti právu starorakouskému podstatně zmenšen, jelikož byly zrušeny výluky pro věci disciplinární, trestní věci policejní a pro věci, v nichž a pokud jsou úřady správní oprávněny postupovati podle volného uvážení (§ 3 lit. e) býv. rak. zák.). Další výluky byly zavedeny později, totiž

c) věci, k jejichž rozhodování jest zřízen jiný soud (volební, patentní, kartelový, soudy pojišťovací, určité soudy rozhodčí).

d) stížnosti proti vojenským kázeňským (nikoliv kárným) nálezům, (§ 7 zák. 154/1923) a stížnosti univ. profesorů a docentů proti nálezu vrchní disciplinární komise, neopírající-li se o porušení svobody vědy a jejího učení zaručené ústavou zák. 79/1919 Sb.

Z působnosti polského správního soudu jsou vyloučeny (čl. 6):

1. věci, pro které jsou příslušny řádné nebo zvláštní soudy, dále věci, které byly rozhodnuty od plenárních nebo správních sborů kterýchkoliv soudů.

2. věci, v nichž úřady správní jsou oprávněny rozhodovati podle volného uvážení v mezích daných tomuto uvážení.

3. věci, jež se týkají jmenování na veřejné služby a místa, ačli nejde o porušení práva na jejich obsazování nebo navrhování kandidátů.

4. věci, jež se týkají zastupování státu a jeho občanů naproti cizím státům a úřadům, jakož i věci s tím přímo související.

5. věci, jež se dotýkají vojenských aktů, organisace branné moci a mobilisace, mimo věci zaopatřování a doplňování vojska.

6. věci disciplinární.

7. jiné věci, ustanovují-li tak zvláštní předpisy.

V Jugoslaviji jest podle čl. 19 vyloučena žaloba na správní soud a státní radu

1. ve věcech, jež náležejí do působnosti řádných soudů.

2. v disciplinárních věcech, není-li v zákoně nic jiného stanoveno. Ale zákon o státních úřednících z 31. III. 1931 a 19. VI. 1929 dovoluje si stěžovati k správním soudům pro přestupky disciplinární, ovšem řízení se provádí podle předpisů v těchto zákonech obsažených.

3. ve věcech, v nichž a pokud jsou úřady správní pozitivním právem oprávněny rozhodovati podle volného uvážení.

4. proti správním aktům řádných soudů. Jestliže správní úřady rozhodují o nárocích soukromoprávních, tož měla by býti podle povahy nároku stížnost k správnímu soudu vyloučena. Státní rada zprvu souhlasila s tímto názorem, ale na základě usnesení plena z 21. XII. 1925 uznává i tu správní soudy za příslušné. Praktické to jest, jde-li o ochranu držby. Ochrana držby jest sice upravena v občanském zákoně i v civilním soudním řádě, ale v praxi spory držební (tak zv. detenční) rozhodují na žádost strany správní úřady, a to na základě své povinnosti pečovati o veřejný pořádek a klid, tedy jako úřady policejní. Proti těmto rozhodnutím může nespokojená strana obrátiti se buď na řádné soudy nebo na vyšší úřady správní a i vyšší úřady správní i soudy se pokládaly za příslušné. Státní rada se prohlásila za příslušnou, poněvadž jde tu o akty policejních úřadů (naproti tomu kasační soud hájí aspoň pro Staré Srbsko ještě svoji kompetenci).

Z kompetence správního soudu *bulharského* jsou vyloučeny:

a) věci náležející do kompetence řádných soudů, b) *actes de gouvernement*, c) věci volného uvážení, d) akty disciplinární, e) jmenování, odvolávání, pensionování, povyšování a přeložení úředníků.

Podmínkou stížnosti k správnímu soudu jest, že byl vydán správní, t. j. vrchnostenský akt správního úřadu. Správním úřadem jsou v Československé republice podle § 2 zák. orgány správy státní a orgány správy zemské, okresní a obecní, tedy samosprávy místní. V Polsku se v čl. 1 mluví o rozhodnutích neb opatřeních spadajících do oboru správy státní a komunální. V Jugoslaviji čl. 15 a 16 mluví o správních aktech správních úřadů, k nimž patří nejen úřady státní, nýbrž i samosprávné.

Tento správní akt musí býti dále aktem individuálním a *contr.* nařízení a označuje se v československém i polském právu jako opatření nebo rozhodnutí. K správním aktům počítají se i akty vlády a presidenta republiky resp. krále jugoslávského. V Jugoslaviji jest pochybné, zda akt ministerské rady může býti brán v odpor stížností k správnímu soudu. Státní rada to popírá vycházejíc z názoru, že král vykonává správu skrze ministry

a že ministerská rada může dávat jenom všeobecné směrnice, tedy všeobecné normy, které teprve se konkretisují provádějícími akty ministerskými, že však nevykonává přímo správy. Státní rada dále nepřipouští ochrany před správními soudy proti nálezům kolegiálních úřadů správních, v nichž zasedají i řádní soudcové.

Stížnost k správnímu soudu dále předpokládá, že se strana domáhala dříve nápravy u vyšších úřadů správních v předepsaném pořadu instančním. To praví československé právo § 5, polské v čl. 3, jugoslávské v čl. 18.

Kolik instancí jest předepsáno, jest různé, řídí se v každém státě podle různých oborů právních a jest upraveno zpravidla v předpisech o správním řízení. V Jugoslaviji žádá se v nejčtetnějších případech, aby věc prošla dříve dvěma instancemi správními, pak teprve lze podati stížnost k správnímu soudu a odtud k státní radě. V Polsku podle č. 82 řízení správního jsou přípustny zásadně jen dvě stolice, ačli zvláštní zákony po 14. X. 1923 vydané neustanovují jinak. V právu československém jest ve věcech náležejících do působnosti úřadů politických pořad dvou stolic, v jiných věcech jest věc upravena různě.

Předpokladem stížnosti jest správní akt. Dokud tedy nebyl vydán, není zásadně možno si stěžovati. Nečinnost úřadů může tedy ochranu právní znemožniti. Proto všude se uvažuje o prostředcích proti nečinnosti úřadů a jako jeden prostředek se zavádí s uplynutím určité lhůty spojená fikce zamítavého vyřízení.

V jugoslávském právu v čl. 22 zák. se nařizuje: Jestliže stěžovatel uvede a prokáže ve stížnosti, že nemohl dostati od úřadu správního správní akt, ačkoliv dvakrát o něj žádal a od druhé urgencye uplynuly 3 měsíce, tož mlčenlivost úřadu pokládá se za odmítnutí rozhodnutí a správní soud stížnost vezme v projednání jako proti aktu zamítavému. Státní rada vychází však z názoru, že předpokladem správního soudnictví jest, že věc prošla dvěma stolicemi správními a ustanovení článku 22 omezuje jen na případ, kdy druhá stolice správního aktu nevydala. Jestliže již I. stolice jest nečinná, není možno jíti k správnímu soudu a pomoc poskytne jen stížnost dozorcí. O účinku podání stížnosti na vykonatelnost v odpor vzatého aktu se shodují ustanovení § 17 čl., čl. 62 polského, čl. 36. jugosl. (Byl-li povolen účinek odkladný, má v Jugoslaviji správní soud vzíti věc ihned v projednávání.)

D. *Řízení před správním soudem* jest ve všech státech podrobně upraveno. Ve všech státech se řízení zahajuje pouze na žádost strany, která se nazývá stížností nebo žalobou (*skarga*, *tožba*). Subjekty řízení jsou jednak soud, jednak strany.

Pokud jde o *soud*, padají v úvahu ustanovení o *podjatosti*, podle nichž soudce nesmí v určitém sporu svůj soudcovský úřad vykonávati a jest

tedy vyloučen. V *československém* právu jsou důvody vyloučení stanoveny v bodu 9 nař. 95/1876, a to taxativně. V *Polsku* jsou důvody podjatosti uvedeny přímo v čl. 44 zákona. Soudce jest z vykonávání soudcovského úřadu vyloučen:

1. Ex lege:

a) ve věcech, v nichž jest sám stranou nebo v nichž jest k jedné straně v takovém poměru, že výsledek rozhodnutí působí na jeho vlastní práva nebo povinnosti,

b) ve věcech své manželky, osob s ním spřízněných nebo sešvakřených, a to in linea directa bez omezení, in linea obliqua spřízněných do čtvrtého stupně a sešvakřených do druhého stupně,

c) ve věcech osob, jež jsou s ním spojeny adopcí, poručenstvím, neb opatrovnictvím,

d) ve věcech, v nichž byl nebo jest zmocněncem strany,

e) ve věcech, v nichž při rozhodnutí v odpor vzatém jakkoliv spolupůsobil.

2. Po návrhu strany, jestliže mezi soudcem a stranou nebo jejím zákonným zástupcem nebo zmocněncem jest takový osobní poměr, že by mohly vzejíti důvodné pochybnosti o nestrannosti soudcově. Zachování těchto ustanovení jest zajištěno tím (čl. 45),

a) že soudce, v jehož osobě jest důvod vyloučení, má to oznámiti soudu a zdržeti se spolupůsobení ve věci,

b) že každá strana má právo před počátkem líčení za vyloučení soudcově žádati a při tom důvody podjatosti osvědčiti. O vyloučení rozhoduje soud v neveřejném líčení, vyslechnuv soudce a po případě i po příslušném šetření, čl. 46. Učiní-li strana návrh na vyloučení některého soudce ze zlého úmyslu a zamítne-li soud návrh, odsoudí stranu k pokutě až do 500 zl.

Jako *strany* padají v úvahu žalobce (stěžovatel), žalovaný úřad po případě vedlejší účastníci (spoluzalovaní). K stížnosti jest jako žalobce oprávněn (legitimován) v čl. právu ten, kdo tvrdí, že mu bylo nezákonným rozhodnutím neb opatřením správního úřadu v jeho právech ublíženo, § 2 čl. zákona; v polském právu každý kdo tvrdí, že mu bylo jeho právo poškozeno nebo mu byla bez právního podkladu uložena nějaká povinnost, čl. 49. Čl. 15 jugosl. zák. praví: „Správní spor tu jest, jestliže nezákonným aktem správního úřadu bylo porušeno právo, nebo bezprostřední osobní zájem stěžovatelův na zákoně se zakládající. Zda v daném případě jde o takový zájem, ponechává se uvážení soudu“. Co to jest přímý, osobní a na zákoně se zakládající zájem, zákon nevykládá a ponechává to výslovně judikatuře, aby o tom sama rozhodovala. Judikatura není však jednotná. V theorii srbské jedni vycházejí z názoru, že tento kvalifikovaný zájem neznamena nic jiného nežli subjektivní právo a že to tedy jest jen jiné formulování téhož pojmu, jiní, opírajíce se o jasné znění zákona a o to, že právo srbské, které bylo vzorem

správního soudnictví jugoslávského, dovolovalo stížnost jen pro porušení práva, tvrdí, že zájem jest něco jiného nežli právo subjektivní.

Správní soudnictví jest tedy zásadně organizováno na principu ochrany subjektivních práv veřejných. Výminkou správní soudy zakročují i na ochranu práva objektivního, tak v čl. právu na stížnost předsedy komise odvolací pro vyměřování daně výdělkové a důchodové.

V Jugoslaviji podle čl. 21 za účelem ochrany zákonitosti a veřejného zájmu možno podati stížnost jménem státu proti správním aktům, byl-li jimi porušen zákon na prospěch jednotlivcův. Právo ke stížnosti jménem státu má u správních soudů ministr financí, u státní rady hlavní kontrola (účetní dvůr).

Praxe státní rady vychází tu z názoru, že tu vždy musí jíti o zájem materiální, to jest penězi ocenitelný. Pokud jde o ráz těchto stížností, praxe je zařazuje do správního soudnictví, v theorii se však projevuje i názor, že stížnosti ty jsou jen druhem rekursu a že státní rada a správní soudy, rozhodující o nich, nejednají tu jako soudy, nýbrž spíše jako dozorčí vrchnosti, jež konečně rozhodují o zákonnosti určitých aktů správních. Rozdíl ten má i praktický význam v tom, že, jde-li o správní soudnictví, účetní dvůr může i nemusí stížnost podati a podá-li ji, může ji kdykoliv odvolati, kdežto jde-li o kontrolu správní, účetní dvůr, je-li názoru, že bylo právo státu porušeno, musí stížnost podati a nesmí od ní ustoupiti.

Žalovaným jest úřad, který vydal opatření (rozhodnutí) v odpor vzaté. Vedlejší žalovaní (účastníci) jsou osoby, na jejichž škodu by bylo žalobcem žádané zrušení správního aktu. Vedlejší účastníci mohou býti k řízení přibráni z úřední povinnosti nebo na návrh stěžovatele, žalovaného úřadu a v Polsku i vedlejšího účastníka samého. Při zastoupení stěžovatele a spoluzalovaných padá v úvahu otázka, zda jest nutné zastoupení advokátem. V polském právu (čl. 54) musí býti žalobce i vedlejší účastník zastoupeni advokátem. Advokátem nemusí však býti zastoupeni advokáti, soudci, státní zástupci, profesori a docenti práv na polských vysokých školách a stálí úředníci referendáři u generálního státního zastupitelstva, kteří mají způsobilost soudcovskou, advokátskou neb notářskou. V právu československém stížnost musí býti podána advokátem (pokud nejde o případ § 7 zák. č. 79/1919 Sb.) ale při ústním líčení strany mohou vystupovati samy nebo skrze advokáty § 31. V právu jugoslávském není vůbec advokátního přimusu.

Řízení samo. U československého správního soudu jest řízení upraveno v § 14 a násl. zák. a v jednacím řádě a rozeznáváme řízení řádné a zkrácené, ale zkráceného se nyní takřka neužívá.

Řízení u polského správního soudu zahajuje se podáním žaloby přímo u Nejvyššího správního soudu, a to do dvou měsíců ode dne řádného doru-

čení nebo vyhlášení v odpor vzatého rozhodnutí (opatření), čl. 57. Žaloba (stížnost) musí obsahovati (čl. 58):

1. Jméno, příjmení a přesné bydliště žalobce a jeho zmocněnce.
2. Označení v odpor vzatého rozhodnutí s udáním dne doručení nebo vyhlášení.
3. Označení hodnoty sporného předmětu a její odůvodnění.
4. Přesné označení bodů stížních.
5. Podpis podatele žaloby a podpis advokáta (pokud je ho podle čl. 54 třeba). Označení hodnoty sporu má význam pro vyměření poplatků žalobních (čl. 92 a násl.). Pokud jde o hodnotu sporu, třeba lišiti:

a) lze-li hodnotu sporu označiti v penězích, pokládá se částka peněžítá za hodnotu sporu; jde-li o opakující se plnění, totiž, jsou-li plnění časově omezena, jest hodnotou sporu souhrn plnění za celou dobu, nejvýše však za deset let; jde-li o plnění časově neomezené nebo doživotní, bere se za hodnotu sporu součet plnění za deset let;

b) nelze-li hodnotu sporu v penězích určit, budiž to v žalobě uvedeno.

Jako přílohy buďtež k žalobě připojeny (čl. 59):

a) plná moc advokátova; může-li však žalobce vystupovati bez advokáta (čl. 54), buď osvědčeno, že pro něho přímus advokátní neplatí;

b) opisy žaloby a dokladů v tolika exemplářích, kolik žalovaných, stran a vedlejších žalovaných jest;

c) doklad o zaplacení příslušných poplatků (čl. 92 a 93).

Došla-li stížnost, jest nejprve předsedou komory prozkoumána po stránce formální, zda vyhovuje náležitostem čl. 58 a 59. Nevyhovuje-li těmto náležitostem, nebude vůbec vzata v projednání a bude tedy odmítnuta; předseda může však žalobce vyzvati, aby do určené lhůty vady odstranil, jinak že žaloba nebude vzata v projednání, čl. 60. Soud rovněž může žalobci prominouti připojení opisů, čl. 59 odst. 2.

Nebude-li žaloba odmítnuta pro nedostatek formálních náležitostí, bude přikázána soudu k jednání.

Soud odmítne žalobu a *limine* (čl. 61), a to zpravidla v neveřejném, ale podle svého uvážení i ve veřejném sezení, (čl. 73), je-li nepřislušným, je-li žaloba opožděna, nebyl-li pořad instanční vyčerpán, je-li z obsahu spisů patrné, že jest tu mezi týmiž stranami pro týž správní akt již *lis pendens* nebo *res judicata*, není-li žalobce k žalobě legitimován. Jinak předseda komory nařídí přípravné řízení (čl. 63 až 65). To záleží v tom, že předseda komory dá doručiti opisy žaloby s přílohami žalovanému úřadu a vedlejšími žalovaným, aby podali do určené, nejdéle dvouměsíční lhůty, odpověď žalobní, a vyzve žalovaný úřad, aby do určené lhůty předložil spisy žalovaného předmětu se týkající. K odpovědi žalobní buďtež připojeny opisy pro strany odpůrcí. Nebyly-li opisy připojeny nebo byla odpověď podána opož-

děně, nehledí se k ní. Strany mohou do spisů nahlédnouti u soudu kromě posledních tří dnů před líčením. Soud může z veřejných důvodů některé části spisů z nahlédnutí vyloučiti, při čemž úřad označí ony spisy, jichž vyloučení si přeje.

Dojde-li odpověď žalobní nebo lhůta k tomu marně uplynula, nařídí předseda komory ústní jednání, čl. 71 až 80. Strany buďtež k němu pozvány aspoň sedm dní napřed. Ústní jednání se koná vždy, jestliže za to strany *výslovně* žádají, jinak podle uvážení senátu. Ústní líčení jest veřejné, ale soud může z úřední povinnosti nebo k návrhu některé strany veřejnost vyloučiti pro celé líčení nebo některou jeho část, jestliže by veřejnost líčení mohla ohrožovati veřejnou bezpečnost nebo poškoditi státní zájem nebo ohrožovati dobré mravy. O návrhu na vyloučení veřejnosti se jedná neveřejně, ale usnesení o vyloučení veřejnosti musí býti veřejně vyhlášeno. V neveřejném líčení mohou býti přítomny jenom strany, jejich zástupci, dozorcí osoby presidentem soudu nebo ministerským předsedou povolane (čl. 21) a osoby, jichž přítomnost předseda dovolí. Při ústním jednání mohou býti přítomny zástupci stran, ale strany samy jen tehdy, mohou-li bez advokáta (čl. 54) vystupovati.

Po svolání věci přednesou nejprve strany ústně své úvodní návrhy, o nichž soud rozhodne, poté zpravodaj podá vyličení věci. Je-li toho podle okolností třeba, vztahuje se jednání na prohlášení stran, pokládá-li je předseda za nutné, a na řeči zástupců stran. V jednání klade předseda nebo s jeho svolením i jiní otázky; otázky nevhodné nebo zbytečné předseda nepřipustí. Rovněž může předseda stranám a jejich zástupcům odejmouti slovo, zneužívají-li ho. Soud může pro několik věcí naříditi společné jednání a vydati společný nálezn, (souvisejí-li tyto věci spolu nebo mohly-li býti v jednu žalobu pojaty (čl. 79).

V *Jugoslávii* třeba lišiti řízení 1) před státní radou 2) před soudy správními.

ad 1) Řízení *před státní radou* není jednotné, nýbrž má podle povahy věcí různé formy. Charakterisováno jest tím, že jest písemné, koná se tedy bez přítomnosti stran (§ 47 jed. ř.); výjimečně nařídí státní rada veřejné jednání:

a) ve sporech celních a o přestupcích celních, žádá-li za to stěžovatel nebo státní rada to uzná za vhodné,

b) jedná-li jako disciplinární soud nad státními úředníky,

c) v případech § 134 zák. o správním řízení z 9. XI. 1930 (zrušení pravo-
platného výměru a náhrada škody).

Řízení před státní radou jest jednak řízení řádné, jednak řízení zvláštní.

Řízení řádné jest předepsáno pro stížnosti proti rozhodnutím ministerským a má tento postup:

Stížnost buď podána nebo doporučeně zaslána in duplo přímo radě státní, a to do 30 dnů od doručení rozhodnutí, čl. 21 zák.

Ve stížnosti buď uvedeno stěžovatelovo jméno a bydliště a správní akt, proti němuž stížnost směřuje (a tento akt buď připojen v originále neb opisu) a uvedeny jednotlivé body stížnostní. Uvádí-li strana ve stížnosti, že nemohla dostati od příslušného úřadu vyřízení do tří měsíců po tom co věc znova urgovala, má soud přezkoumati, zda toto tvrzení jest správné, a zjistí-li pravdivost tohoto potvrzení, vezme stížnost v projednání jako by byla žádost od správního úřadu zamítnuta, čl. 22.

Stížnost bude nejprve prozkoumána v senátě po stránce formální a bude odmítnuta, nebyl-li zaplacen poplatek nebo byla-li stížnost opožděna, po případě bude dříve vyžádáno doplnění stížnosti, chybí-li druhý exemplář nebo v odpor vzatý správní akt. Nebude-li stížnost odmítnuta, bude přidělena příslušnému senátu a jeho předseda dodá stížnost k podání zprávy buď jednomu členu soudu nebo referentu. Po jeho návrhu bude jeden exemplář stížnosti doručen příslušnému ministrovi, aby předložil spisy správní a podal odpověď ke stížnosti. Ministr může podati odpověď buď písemně do jednoho měsíce, nebo může žádati, aby byl vyslechnut ve zvláštní důvěrné schůzi, aby podal o věci vysvětlení. V této schůzi ministr může se dáti zastupovati jen svým pomocníkem nebo, je-li ten zaneprázdněn, šéfem sekce, kterému k tomu udělil zvláštní plnou moc (to se děje zřídka), § 49 jed. ř.; dále budou vyrozuměny o stížnosti zúčastněné strany, aby mohly podati svoje připomínky. Poté státní rada rozhodne o stížnosti v sezení neveřejném.

Zvláštní řízení jest u státní rady předepsáno:

a) Pro stížnosti proti jmenování úředníků. Řízení jest komplikovanější, § 50 jed. ř. Stížnost se podává u státní rady do dvou měsíců od vyhlášení dekretu jmenovacího v Úředním Věstníku a může ji podávati i účetní dvůr, ode dne kdy obdržel dekret, čl. 21. Řízení se provádí jako při stížnostech proti rozhodnutím ministerským. Ministr, kterému byla stížnost doručena, podá buď písemnou odpověď, nebo žádá, aby byl slyšen ve zvláštní schůzi státní rady, aby věc objasnil. Jestliže státní rada nesouhlasí s odpovědí ministrovou, sdělí to ministrově a zároveň předsedovi ministerské rady. Předseda min. rady může do 15 dnů podati svoje připomínky nebo žádati, aby byl v důvěrné schůzi vyslechnut, aby byla věc důkladně prozkoumána. Na to státní rada vydá nález. Jestliže státní rada stížnosti vyhoví, nezruší v odpor vzaté jmenování, nýbrž prohlásí je za bezúčinné (z úcty ke králi, který dekret jmenovací vydává).

b) Pro stížnosti proti nálezům správních soudů. Odvolání může podati jednak ten, kdo si stěžoval u správního soudu a správní soud jeho stížnost zamítl, jednak úřad správní, ale jen dostal-li k tomu souhlas od příslušného ministra a souhlas ten k odvolání připojil (čl. 39), jednak zúčastněné strany, byl-li správní akt zrušen. Odvolání buď podáno u soudu správního do 15 dnů od doručení nálezu. Soud správní odvolání

1. odmítne, je-li opožděné, nebo jestliže úřad správní nepřipojil zmocnění ministerského; proti odmítnutí lze se odvolati k státní radě, čl. 40;

2. jinak je předloží státní radě, která rozhoduje v řízení neveřejném, čl. 41, výjimkou i ve veřejném (na př. při odvoláních proti nálezům disciplinárním).

ad 2) Řízení před soudy správními o stížnostech do výměru správních úřadů jest obdobné jako řízení před státní radou o stížnostech proti rozhodnutím ministra, ale liší se od něho tím, že jest veřejné, a že úřad správní má před soudem méně práv než ministr před státní radou (úřad může podati jen odvodní spis, ale nemá práva požadovati, aby byl ústně ve zvláštní schůzi slyšen, a má předložiti spisy).

Stížnost musí býti podána dvojmo do 30 dnů po doručení v odpor vzatého rozhodnutí u soudu správního.

Při ústním líčení může se úřad správní dáti zastupovati úřadem ustanoveným k hájení zájmů státu (finanční prokuraturou). Ale finanční prokuratura může zastoupení svěřiti správnímu úřadu v sídle soudu, který jest v stejné hodnosti jako žalovaný úřad. Každý člen soudu a sporné strany mohou klásti otázky druhé straně a svědkům. Soud může prohlásiti líčení za neveřejné z důvodu veřejného pořádku a mravnosti anebo k žádosti jedné strany, jde-li o fakta života soukromého nebo rodinného.

Soud má rozsudek ihned prohlásiti a jen výjimečně může býti prohlášení odloženo, a to nejvíce na 8 dní.

Československý správní soud rozhoduje zpravidla na základě skutkové podstaty, kterou poslední stolice správní položila za základ svého rozhodnutí. Shledá-li však nejvyšší správní soud, že tato skutková podstata jest v rozporu se spisy, nebo že potřebuje doplnění v podstatných bodech, nebo že byly zanedbány podstatné formy řízení správního, zruší v odpor vzaté rozhodnutí pro vady řízení a vrátí věc úřadu správnímu, aby vady odstranil a pak vydal nové rozhodnutí. Stejně postupují i jugoslávské soudy, čl. 25 a 26.

V *polském* právu (čl. 83) soud rozhoduje na základě skutkové podstaty, jak se podává ze spisů, jež měl žalovaný úřad, vydávaje v odpor vzaté rozhodnutí po ruce; jestliže však správní úřad spisů nepředložil, na základě skutkové podstaty, která byla v žalobě nebo v jednání vylíčena. Soud nepřihlíží:

a) k námitkám, které podstatu žalobního nároku rozšiřují,

b) k faktům a důkazům, které nebyly předloženy do vydání v odpor vzatého rozhodnutí,

c) k aktům, které byly z nahlédnutí vyloučeny, pokud jejich obsah nebyl v jednání vzat na vědomí.

Soud má v odpor vzaté rozhodnutí zrušiti pro vadné řízení, shledá-li, že skutková podstata, jež jest podkladem sporu, potřebuje doplnění, nebo

že skutková podstata žalovaným úřadem přijatá jest v odporu se spisy, nebo že formy správního řízení byly na škodu žalobcovu porušeny.

Všechny soudy přezkoumávají akty správní jen s hlediska zákonnosti.

Soud může žalobu (stížnost) buď zamítnouti, nebo jí vyhověti a v odpor vzaté rozhodnutí zrušiti, a to buď pro vady řízení, nebo ve věci samé. Stejně v Polsku (čl. 84) a v Jugoslávii (čl. 34). Soud má tedy zásadně jen působnost kasační. Jaký obsah má mítí nález, jest stanoveno v československém právu v § 39 zák. a § 44 jedn. řádu, v polském čl. 85, v jugoslávském § 45 jedn. řádu. O prohlášení nálezu srv. § 38 čes., čl. 86 a 87 polského zák. a v Jugoslávii čl. 33 a § 44 jedn. řádu. Opravy chyb v psaní a počítání, srovnej: § 46 čes. jedn. řádu, v polském právu čl. 88.

Jestliže bylo v odpor vzaté rozhodnutí správního úřadu zrušeno správním soudem, jest správní úřad povinen učiniti ve věci další opatření, při čemž jest vázán právním názorem, z něhož nejvyšší správní soud ve svém nálezu vycházel. To platí v právu československém (§ 6 a 7), v právu polském (čl. 89) i v právu jugoslávském (čl. 34). Důležité jest zabezpečiti, aby správní úřad skutečně a brzy této povinnosti vyhověl, tedy znemožniti nečinnost úřadu. Na rozdíl od československého práva polské a jugoslávské právo stanoví pro správní úřad k vydání nového nálezu lhůtu, a to polské právo 1 měsíc, jugoslávské 3 měsíce od doručení nálezu. Jde však dále o to, aby lhůta ta byla zachována. V polském právu jest dozor nad prováděním nálezů správního soudu a tedy nad zachováním měsíční lhůty svěřen přímo předsedovi ministerské rady, ale jest to jenom dozor, na který strana nemá nároku. V Jugoslávii jest zájem strany ochráněn lépe ustanovením čl. 43 zák. Vyžadují-li nálezy státní rady a správních soudů, aby byl vydán nový správní akt, a správní úřad jej do tří měsíců od doručení nálezu nevydal, má ten, v jehož prospěch byl vydán, právo obrátiti se na státní radu, která pak vydá nález, který zplna nahrazuje správní akt. Dr. Sagadin v Zeitschrift für Ostrecht 1933, str. 972, ukazuje pak na konkrétních případech praxi státní rady. Šlo-li na př. o provedení nálezu na vrácení neprávem zadržovaných peněz a správní úřad straně peníze nevrací, vydala státní rada státní pokladně přímo příkaz, aby žadateli částku, ministrem neprávem zadržovanou, vyplatila. Někdy ovšem se správa státní brání tím, že si raději vymůže změnu zákona s účinkem zpětným.

Soud v Polsku přeruší řízení (čl. 66 a 67):

a) ex lege, zemřel-li žalobce nebo zanikla-li žalující právnická osoba, a to, až se ohlásí právní nástupce; neohlásí-li se do roku, bude řízení zastaveno;

b) po uvážení soudu, vyjde-li během řízení najevo čin, jehož zjištění v řízení trestním nebo disciplinárním by mohlo mítí vliv na rozhodnutí věci.

Podle československého práva bude řízení usnesením správního soudu zastaveno, jestliže stěžovatel stížnost po zahájení řízení odvolal, nebo jestliže žalovaný úřad prokáže, že stěžovatel byl zatím uspokojen. V zastaveném řízení nemůže pak již býti pokračováno.

Stejně v polském právu soud (čl. 68 až 70) řízení zastaví, ustoupil-li žalobce před rozhodnutím věci od žaloby, nebo jestliže žalovaný úřad před rozhodnutím věci rozhodnutí v odpor vzaté odvolá, o tom soud zpraví a žalobce předsedou komory vyzvaný se do určené lhůty neprohlásí, že od žaloby ustupuje. Věc soudem již jednou zastavená nesmí býti znovu projednávána.

V Jugoslávii jest zvláštní případ, totiž jestliže žalobce podal k správnímu soudu stížnost proti úřadu správnímu, že nevydal včas rozhodnutí, takže mlčení úřadu se pokládá za zamítnutí stížnosti, a jestliže pak až do doby vynesení nálezu správního soudu úřad správní rozhodnutí vydal, správní soud vyzve stěžovatele, aby se prohlásil do 15 dnů, spokojuje-li se s tímto rozhodnutím, či trvá-li na vyřízení rekursu. Jestliže stěžovatel netrvá na vyřízení stížnosti nebo se nevyjádří, bude řízení zastaveno.

V československém právu není (§ 43) proti *nálezům* správního soudu přípustné navrácení v předešlý stav, čili obnova. Ovšem obnova jest možná proti pouhým *usnesením* a proti nálezům i tehdy, byl-li nález vydán v procesu jen zdánlivém nebo v procesu, jemuž chyběly nezbytné procesní předpoklady nebo náležitosti. Stejná zásada platí v polském právu, kde se v čl. 91 stanoví, že *nálezy* (ne usnesení) správního soudu jsou konečné, tím jest tedy proti nim vyloučena obnova. V právu jugoslávském se obnova připouští na základě čl. 44 zák., který ustanovuje: Proti nálezům státní rady a pravoplatným nálezům správních soudů a státní rady možno u týchž soudů žádati za obnovu sporu správního za podmínek předepsaných v civilním řízení soudním.

Státní rada užívá v těchto případech ustanovení zákona o soudním řádu z 20. II. 1860.

Zákon ten připouští obnovu v 13 případech a státní rada přičinila k nim další případ, totiž, jestliže nález senátu příčí se nálezu plena o téže otázce vydanému. Za obnovu může žádati osoba soukromá jako sporná strana i úřad správní, jehož akt dal podnět k správnímu sporu, ale úřad ten jen se souhlasem příslušného ministra. Uzná-li soud, že žádost za obnovu sporu jest odůvodněna, zruší nález, o který jde, a odkáže věc příslušnému správnímu úřadu k novému řešení. Správní úřad jest vázán připomínkami soudu, čl. 45.

E. Vhodná úprava poplatků před správním soudem jest velmi důležitá; jde tu o to, aby poplatky nebyly příliš vysoké a neztěžovaly ochrany právní, ale také ne příliš nízké a tím jednak nesváděly k neodůvodněným stížnostem k správnímu soudu, jednak byly v poměru k poplatkům pro řízení před

jinými nejvyššími tribunály soudními. V československém právu se uznává, že poplatky u správního soudu jsou příliš nízké. Stížnost i její opis posuzují se jako podání k správnímu úřadu a zpoplatňují se kolkovým poplatkem 5 Kč za každý arch, přílohy 1 Kč, plná moc 5 Kč. Teprve v nejnovější době se jedná o zvýšení těchto poplatků.

Naproti tomu v Polsku jsou poplatky dosti vysoké, srv. čl. 92 až 100. Poplatky ty jsou:

a) Poplatek ze žaloby (čl. 92); jest různý, podle toho, lze-li hodnotu sporu určit v penězích, čili nic. Lze-li hodnotu sporu určit v penězích, činí poplatek při hodnotě sporu do 1000 zlotých, 40 zlotých, při hodnotě od 1000 do 10.000 zlotých, 60 zlotých, při hodnotě sporu 10.000 zlotých a více z prvních 10.000 zlotých 60 zlotých a z každého dalšího i započatého tisíce 0,4%. Nelze-li hodnotu sporu určit, určí soud sám poplatek od 40 do 200 zlotých. Žalobce musí poplatek, vypočtený podle hodnoty sporu, zaplatiti při podání žaloby. Nelze-li hodnotu sporu určit, zaplatí žalobce zálohou 40 zlotých. Nebyl-li k žalobě připojen doklad o zaplacení poplatku, soud nevezme vůbec žaloby k projednání, čl. 60. Soud vyměří žalobci poplatek dodatečný (v neveřejném sezení), byla-li hodnota sporu v žalobě udána nízko, nebo bylo-li v žalobě udáno, že hodnotu nelze uvést, hodnotu však přes to lze oceniti v penězích a ocenění to přesahuje 1000 zlotých, nebo bylo-li v žalobě udáno, že hodnotu nelze určit a soud vyměří poplatek vyšší než 40 zlotých. Tento dodatečný poplatek buď zaplacen do 30 dní, jinak se o žalobě dále nejedná, čl. 93. Poplatky v nálezů stanovené a do 14 dní po doručení nálezů nezaplacené vymáhají se správní exekucí, č. 94. Zaplacený poplatek bude z nařízení soudu vrácen:

a) celý, bylo-li žalobě zcela nebo zčásti vyhověno, nebo bylo řízení zastaveno proto, že úřad v odpor vzaté rozhodnutí odvolal čl. 95,

b) z poloviny, nebyla-li žaloba vzata v projednání z jiného důvodu, nežli pro nezaplacení poplatků, nebo bylo-li řízení zastaveno, poněvadž žaloba byla vzata zpět dříve nežli bylo vydáno rozhodnutí ve věci v neveřejném líčení učiněné, nebo nežli bylo straně doručeno pozvání k ústnímu líčení, čl. 96,

c) byla-li žaloba zamítnuta, může soud podle daných okolností naříditi vrácení nejvýše poloviny poplatku čl. 95.

β) Poplatky soudní. 1. Podání k soudu (mimo žalobu), odpovědi žalobní a doplnění těchto podání v předepsané lhůtě, podání, které strana činí na základě rozhodnutí soudního nebo kterým byla žaloba vzata zpět, a podání ve věcech přiznání chudinského práva podléhají poplatku 5 zl. za první exemplář podání a 50 grošů za každou další přílohu, každý další exemplář neb opis společně s podáním zaslany, čl. 97. K podání, za něž nebyly poplatky zaplacené, se nepřihlíží.

2. Osvědčení soudem vydaná jsou podrobena poplatku 3 zl., nehledíc k počtu archů.

3. Vyhotovení, opisy a výpisy, jakož i jiné na základě procesních spisů vydané listiny, jsou-li vydány neb ověřeny od soudu, jsou podrobny poplatku 2 zl. za každou třebaš započatou stránku listiny. Za písemnosti, jež se doručují z úřední povinnosti, se poplatky neplatí, čl. 98. Od poplatků jsou osvobozeny úřady státní a komunální a osoby, kterým soud udělil chudinské právo, čl. 99. Poplatky zapravují se kolky, ale ministerský předseda může v dohodě s ministrem financí naříditi, aby byly placeny hotově a aby byla k nim vybírána přírážka do 10%, čl. 100.

V Jugosláviji činí poplatky podle pol. 52 zák. o taxách:

1. Za stížnost podanou k státní radě nebo k správním soudům proti výměrům nebo postupování všech správních úřadů, lze-li předmět oceniti, podle hodnoty sporného předmětu, 1%, ale nejméně 200 din. za stížnost k státní radě a 100 din. za stížnost k správnímu soudu.

2. Nelze-li sporný předmět oceniti, činí poplatek za stížnost k státní radě 400 din., k správnímu soudu 200 din.

F. Poněvadž správní soudy jednají a rozhodují v několika senátech, stává se, že o téže otázce právní různé senáty různě judikují, čímž vzniká právní nejistota. Tomu má zabrániti *institute plenárních sborů*, které mohou býti svolávány jednak, aby byla zamýšlená úchylka od dosavadní judikatury podmíněna důkladnější úvahou širšího sboru, jednak aby i tam, kde není dosud precedenčního případu, byl již a priori dán judikatuře pevnější směr (Hácha). V československém právu jsou plenární sbory upraveny v § 13 a § 5 až 16 jedn. řádu. Jednací řád zná několik druhů plen, a to plena odborná, plenum finanční a administrativní a plenissimum. Plena svolává předseda soudu, buď z vlastního podnětu neb obligatorně k návrhu senátu rozhodovacího nebo jeho předsedy, nebo k návrhu většiny členů plena finančního neb administrativního. Plena však nikdy nerozhodují o konkrétní otázce (ta zůstává vyhrazena senátu), nýbrž usnášejí se jen o abstraktně formulované právní otázce; ovšem není předpisu, že by členové soudu byli vázáni názorem od plena přijatým, a to ani pro konkrétní případ plenu předložený. Zabezpečení jednotnosti judikatury slouží dále evidence judikatury podle čl. 47 jedn. řádu. Za tím účelem má býti při každém usnesení soudu, jež se týče otázky právní, formulována přijatá zásada právní a zařaděna do sbírky. Účelem evidence jest, aby každý člen soudu mohl o ní kdykoliv a ihned nabýti vědomosti. Činnost plen a evidence judikatury plně neuspokojují (srv. Hácha).

V Polsku péče o jednotu judikatury jest upravena v čl. 10 až 13 zák. a § 66 až 70 jed. ř. Senát může rozhodnutí pochybných právních otázek svěřiti sedmičlennému rozšířenému kolegiu nebo plnému shromáždění. Rozhodnutí

obou těchto sborů jsou formulována jako právní zásady a zapisují se do knihy právních zásad. Jestliže senát nebo rozšířené kolegium chce ustoupiti v jiné věci od právní zásady do knihy judikátů zapsané, předloží svoji novou zásadu plnému shromáždění k rozhodnutí. Plné shromáždění jest však v čl. 12 i povoláno, aby k návrhu ministerského předsedy nebo I. presidenta vyložilo právní předpisy, které vzbuzují pochybnosti, nebo jichž užití způsobilo nejednotnost v judikatuře. Tyto interpretace se rovněž formulují jako právní zásady a zapisují do knihy judikátů. Soud vydává i sbírku nálezů. Materiál pro ni sbírá a do tisku připravuje komise složená ze 4 soudců určených správním kolegiem.

V Jugosláviji svolává předseda státní rady podle čl. 4 zák. za účelem udržení jednotnosti judikatury u státní rady podle potřeby plenum rady. Usnesení plena jsou pro senáty závazná.

Ustanovení ta byla podrobněji provedena v § 12 jedn. řádu. Plenum má rozhodovati o konkrétních otázkách, jestliže byly od jednotlivých senátů státní rady řešeny různě. Rozhodnutí státní rady o důležitějších právních otázkách, které byly předmětem sporu, zejména rozhodnutí o platnosti nařízení, zapisují se do zvláštního seznamu, vedeného u předsedy státní rady.

Myslí-li některý člen senátu, že mínění většiny senátu o právní otázce jest v odporu s nálezem zapsaným do seznamu, musí býti vyhlášení nálezu odloženo a věc předložena presidentu státní rady, aby svolal plenum, které pak na základě referátu rozhodne o právní otázce. Názor státní rady musí býti pak vzat za podklad rozhodnutí senátu, pro který byl vyvolán a musí býti zapsán do knihy judikátů, usnesených v plenu státní rady, a publikován v úředních listech.

Vedle toho předseda státní rady má svolati plenum, kdykoliv chtějí dva senáty rozhodnouti tutéž právní otázku různě. Nálezy státní rady v plenu učiněné jsou závazné pro všechny stejné případy státní radě předložené, dokud nebyly plenum změněny. Ale pronikavého úspěchu tato úprava nemá a jednota judikatury není plně zabezpečena.

LITERATURA.

Literatura: Pro československé právo: Hoetzel: Soudní kontroly veřejné správy, Hácha: Nejvyšší správní soud ve Slovníku veřejného práva a literatura tam uvedená, dále Rádl: Nejvyšší správní soud (výborné komentované vydání). Pro Polsko Binder: Ustawa o najwyższym trybunale administracyjnym Warszawa, 1926 a Kumaniecki-Wasiutynski-Panejko: Polskie prawo administracyjne, Kraków. Pro Jugosláviji Smodlacha: La justice administrative en Jugoslavie, Paris 1931, a článek člena státní rady Sagadina: Aus der Praxis des Staatsrates in Verwaltungstreitsachen v Zeitschrift für Ostrecht 1933, čís. 11.

Dále s díky vzpomínám mnohých cenných informací, jež mně podal prof. *Lapajne* a Henrich *Steska* z university lublaňské a pomocník bána Pirkmajer v Lublani.

Za data o správ. soudnictví bulharském vděčím prof. Stajnovu z university sofijské.

REV15

SEMESTR

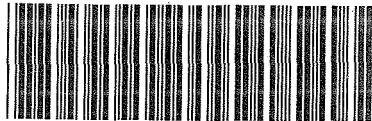
Státovéd.

KNHOVNA

oddělení

ÚK PrF MU

3129S20606